

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին և Պայմանագրեր 40 ՄԶԸ.
Պայմանագրեր 2 լիտր
վեցամս. և Պայմանագրեր 5 ՄԶԸ.
Պայմանագրեր 1 լիտր
Օտար երկիրներու 50 Ֆր.
Մանուցման տողը մէկ անգամի հա-
մար 3 դուրուշ, երկու անգամի հա-
մար 2 դուշ և տեղի անգամներու
համար գատ սահարկութիւն կը-
լայ :
Խրաքանչիւր թիւ 40 փորատ արծ :

ԼՐԱՔԻՐ

ՀԱՆՈՒՍԱԳԱՋՕՐԵԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուքս պետքած լրագրաց ծանրու-
ծ ախքը խորագրութեան վրայ է :
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ
կամ որ և ինչ գրութիւն խորագրի
— Տնօրէնին պիտի ուղղուի, զայս-
թիւ Սանտքճըլար շատուէսի թիւ
198, Նորո խան, Մասիս գրասեն-
եակը :
Հանրու ծախքը պէտքած նա-
մակ չընդունելու :
Ստացած նամակը յոյսած, եւ
ետ չին արտօնուի :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Լոնտոնից Գաղղիական լրագրոյ
մը գրուած նամակի մը՝ Լորտ Պիքսոն-
ֆիլտի նախարարութեան աշխարհա-
վարութեանը վրայ խօսելով՝ Անգլիոյ
երկրակալին վիճակին յիշեալ նախարար-
ութեան ամենէն ահաւոր թշնամին
կը համարի, և կըսէ թէ անոր ձեռա-
յը մէջ ալ աւելի պիտի ծանրանայ :
« Նախարարութիւնը, կըսէ, պիտի
ճէին բացերուն կուտակութեանը ներ-
քեւ պիտի ընկնէ : Եւս առաջին ան-
գամը չէ որ պահպանողականը իրենց
պարտուց վճարումն և իրենց սըլտա-
լանաց դարձանն արդատականներէն
կ'սպասեն, և թերեւս վերջին անգամն
ալ չպիտի լինի : »

« Երբ 1868ին Պ. Կլաւտոն գոր-
ծոց գլուխն անցաւ, 44 միլիոն Անգ-
լիական ոսկիոյ բաց պարտք մը գը-
տաւ դանձուց վրայ, և թերեւս Անգ-
լիոյ դանձուց այս բացն էր որ Պ.
Կլաւտոնին գործոց գլուխն անցնե-
լուն պատճառ եղաւ : Վեց տարուան
մէջ այս բացը գոցուեցաւ, անգլիոյ
տուրքը 27 միլիոն ոսկի թելեկցաւ,
և վեց միլիոն ոսկիոյ գումար մը պա-
հասաւ գործեցաւ դանձուց մէջ : Պ.
Կլաւտոնին աշխարհավարութիւնն որ-
չափ և քննադատելի լինի, իւր ամե-
նաշնոր թշնամիներն իսկ կը հարկադ-
րին ճանչել անոր անստեղծութեան
արժէքն, որովհետեւ նորա կառավա-
րութեան միջոցին 40 միլիոն Անգլի-
ական ոսկիէն աւելի յաւելեալ գու-
մար մը մտաւ տէրութեան դանձը : »

« 1874ին Լորտ Պիքսոնֆիլտ աղա-
տական նախարարութեան յաջորդեց
և պահպանողական աշխարհավարու-
թիւնն ի գործ դնել սկսաւ : Այս միայն
իւր նախորդին ձեռք բերած յաւել-
ւածն իւր ձեռաց մէջ հաւելցաւ իւր-
քեւ ձեռն արեգական առջև, այլ
այս ժամանակ միլիոն ոսկիոյ շոշափե-
լի բաց մը կայ, որ թերեւս պարտուց
աւելի մեծ գումար մը կը ծածկէ :
Արդարեւ եւմտագէտները չվախցնելու
համար, «արտաքոյ կարգի ծախսը»
գլուխ մը կը բացուի, որը պայմանա-
ժամանոր մուհակներով կը վճարին
քանի մը տարիէն վճարելի դանձա-
տմանքով պէս, և այս մուհակները
խորհրդարանին ներկայացեալ եւմտա-
ցոյցին մէջ ի հաշիւ չեն առնուիր : »

« Այսպէս ահա պահպանողականը
արձակ համարձակ ծախքեր կընեն և
անկարելի չէ որ իրենց պարտուց կար-
գադրութեան հոգն ազատականաց
թողու գիտաւորութիւնն ունենան,
որոց իշխանութեան գլուխ հասնիլը
կը գուշակեն ձեռնարար, այս խն-

դիրը շատ կ'ըզգեցնէ Անգլիական
հասարակութեան միտքը : »

Թիլթոնի իրաւամբ դիտել կու-
տայ թէ նախարարութեան ըրած
ծախքերն հասարակութեան միտքն
այնչափ չպիտի զբաղեցնեն եթէ այդ
ծախքերն ազնիւ դատելու պաշտպա-
նելու և Անգլիոյ շահուց նպատա-
ւոր գործեր կատարելու համար ե-
ղած լինէին : Բայց դժբաղդաբար ո՛չ
միայն այսպէս չէ եղած, այլ և բոլոր-
ովին հակառակն ալ կընայ ըսուի :

Մէմօրիալ Տիլթոնի միտքերն
իւր վերջին թիւերէն միայն մէջ հե-
տեւել լուրը կուտայ :

« Լոնտոնի Օտմանեան դեպքան
Միւզիկալիստ փաշան համադիւ վաս-
տերով հաստատուց Լորտ Սալիսպը-
րի թէ բաւական չէր խորհրդարա-
նական տեսնալիսութեան մը մէջ
յայտարարել թէ Բ. Գուռը դրամի
պէտք ունի, այլ պէտք էր որ Բրի-
տանական կառավարութիւնն իւր
բոլոր գործակցութեամբն օժանդակէ
անոր : Լոնտոնի մէջ դրամ գտնելու :
Լորտ Սալիսպըրի խօսք տուեր է իւր
մասին ձեռքէն եկածն ընելու, բայց
միանգամայն չէ ուղեր աւելի հեռին
երթալ : Հետեւաբար ներկայ կայու-
թիւնն այս է թող Պ. Համմոն և Պ.
Պոլլըրը պատուաւոր Պանքայի մը
հետ համաձայնին 9 միլիոն Անգլիա-
կան ոսկիոյ փոխառութիւն մ'ստորա-
գրութեան հանելու համար, յայն-
ժամ Անգլիոյ արտաքին գործոց նա-
խարարութիւնը պատուիրակներ կան-
ւանէ, 1858ի և 1862ի փոխառու-
թեանց զեղչեալ տոկոսներն և նոր
փոխառութեան տոկոսներն ստանա-
լու համար, որք և Պայմանագրային
տանց հասցիքէն պիտի առնուին և
տարին ընդ ամենն 990 հազար ոսկ-
ւոյ պիտի հասնին : »

Բ. Գուռն Օտմանեան եղեւնա-
կան և պատժական դատարանաց մէջ
ինչ ինչ բարենորոգումներ ըրաւ, ո-
րոց զխաւոր նպատակը լինիլ կը թը-
ուի դանձալին հասութիւն աւելնալն :
Առեւարական դատարանաց դատա-
կան տրոյն նկատմամբ նոր սակագին մը
հրատարակութիւնն անցեալները ծա-
նուցինք : Սիւս դատարանաց համար
ալ դատական տրոյ վրայ յաւելուած
եղաւ և նոր տուրքեր սահմանուե-
ցան : Այսպէս ահա՝ ոստիկանու-
թեան նախարարութեան ներկայաց-
եալ բոլոր խնդրադիրք և աղերսա-
ղիրք, որք մինչև ցարդ որ և ինչ
տուրք մը չէին վճարել, տրոյ են-
թարկուեցան : Պատժական դատա-
րանին առջև դատ բացող մ'իւր պա-
հանջած գումարին համեմատ տուրք
մը պիտի վճարէ այժմ : Այս վերջին
անօրէնութիւնը մի քանի դեպքանա-

տանց կողմանէ չէ ընդունուած, որք
իրենց հաղորդուած նոր սակագինն
հաւանականաբար ուրիշ մի քանի կէ-
տերուն դէմ ալ առարկութիւն պի-
տի ընեն : Հասարակային դատաւարի
վերաբերեալ անօրէնութիւնն ալ գոր-
ծադրուեցաւ, և այլ և այլ տեսան-
ներու համար ընդհանուր փաստա-
բաններ և անոնց օգնականներ ան-
ւանեցան : Քաղաքային դատաւար-
ութեան օրինադիրքն ամբողջացաւ
և եղեւնական դատաւարութեան
օրինադիրք մը չինուեցաւ կամ մա-
նաւանդ օրինակուեցաւ Գաղղիական
և իտալական օրինադրոց հետեւ-
որութեամբ : Այս օրինադիրքն, որ
կըսուի թէ ճշգրտութեան ու պարզու-
թեան կողմանէ շատ թերութիւններ
ունի, մինչև ցարդ Անգլիանուպօլսոյ
նահանգին մէջ միայն գործադրուե-
ցաւ իբրեւ փորձ, և ձեռնհաս անձանց
խօսքին նայելով, այդ օրինադիրքն
ամբողջապէս սրբագրութեան կա-
րու է :

Աֆղանստանոյ սահմանադրուց վը-
րայ Պարսկական զօրաց դուստրուսն
Անգլիական կառավարութեան կաս-
կածանայ անդի տուած լինելով,
Պարսից Շահը փութաց ապահովիչ
բացատրութիւններ տալ, յորոց կը
հասկցուի թէ այս զինուորական մի-
ջոյններն Աֆղանստանոյ սահմանակից
Հէրաթ գաւառին անխնայական վի-
ճակի մէջ գտնուելուն պատճառաւ
ձեռք առնուած էին :

Մինչև ցարդ Հէրաթի կառավարիչ
եղած էր Էմէր անուն անձ մը, զոր
տապալելով, անդն Շահուզ խանին
փոքր եղբայր Էյուպ խանը դրին :
Այս վերջինն, որ եօթն տարի Պարս-
կաստանի արքունիքն ապրած էր աք-
սորի մէջ և ժամանակ մը խորասա-
նի կառավարիչ եղած, Պարսից Շա-
հին անձնուէր բարեկամ մ'է : Հէ-
րաթի կառավարիչ եղած ժամանակ,
իւր ձեռք առած առաջին միջոցն ե-
ղաւ Շիր Ալիի կուսակից բոլոր պաշ-
տոնատարները պաշտօնանկ ընելով,
անոնց տեղը Պարսկաստանի կուսակից
մարդիկ կարգել :

Փիլիպպէն վիէնայի Բօրէսթոն-
տան Բօլիթիք լրագրին կը հեռագ-
րեն թէ Արեւելեան Բուլղարի վերա-
տեսչաց մի միայն Պուլղարներէն ընա-
րուած լինելուն նկատմամբ Բ. Գրանը
ըրած զխաղութեանց պատասխանե-
լով Ալէքս. փաշան յայտնել է թէ այս-
պէս վարուելու ստիպուած լինելուն
վրայ սատիկ կը ցաւի, բայց վերա-
տեսչի պաշտօնը վարելու համար Պուլ-
ղար չըջանականերէ գուր կարող պաշ-
տօնատարներ չէր կրցած գտնել : Ա-
լէքս. փաշան յայտարարել է միայն
գամայն թէ վարչական պաշտօններ

րու համար ուրիշ ազգերն ալ ի
հաշիւ առնուլ պարտաւոր է, և ի
հաստատութիւն իւր անկեղծութեան
երեք Մահմետականաց դաւառիկնե-
րու կառավարիչ անուանիլն յիշելու է :

Անտարալի կոմսին մօտաւորաւ հը-
րաժարման վերաբերեալ զրոյցներն
հաստատութիւն կատանան : Տալիս-
ւին յայտնի չէ թէ այս հրաժարումն
առժամանակեայ պիտի լինի թէ վերջ-
նական : Բայց ստորոգ է որ Անտարալի
կոմսը կուրծքի հիւսնագրութեան մ'էն
թարկեալ է որ հանգստութեան կըս-
տիպէ զինքն Արգէն կ'ըսուի թէ Հը-
նուի Աստորիական դեպքան Պ. Տը
Հայմէրէն, որ Պէրլինի վեհաժողովին
մէջ Աստորիոյ երկրորդ պատուիրակն
էր, Անտարալի կոմսին յաջորդելու ա-
մենէն աւելի հաւանականութիւն ըն-
ծայող անձն է : Պ. Տը Հայմէրէն հա-
մար կ'ըսուի թէ Հիլլեական դատին
խիտ նպատաւոր դիւանագէտ մ'է :

Իւրոպական լրագիրք իբր մօտա-
ւոր կը ծանուցանեն թէ Բոլոնիոյ
Ռուսական ընդհանուր կառավարիչ
Քոքէպիւ զօրավարն հրաժարելով,
անոր տեղ թօթիկայէն զօրավարը պի-
տի անուանի : Իսկ թօթիկայէն զօրա-
վարին տեղը Ալեքսանդր զօրավարն
Օտէսայի առժամանակեայ ընդհա-
նուր կառավարիչ պիտի լինի :

Ռուսիոյ կայսրն եղբայր կոտան-
դին Մեծ դուքսն, որ Ռուսական
նաւատորմին ընդհանուր հրամանա-
տարն է, յունիս 8ին Պաթմոս գնաց
և կըսուի թէ իւր այս ուղևորութիւ-
նը Պաթմոսի նաւահանդիսան ըն-
դարձակելու և նաւարաններ շինելու
գիտաւորութեան կը վերաբերի :

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բեդրսթուրկ 21 յունիս.

Ռուսիոյ կայսրն Արեւելեան Բուլղարի
պատուիրակ Պ. Ալէքսանդր և Տր. Ջանքո-
լօֆն ընդունելով, որք Արեւելեան Բուլղարի
նահանգին Պուլղարից հետ միացումը կը
խնդրեն, ստացուեց որ իրաց արդէ վի-
կէն դուշ լինին :

Լոնտոն 21 յունիս.

Լորտ Սալիսպըրի պատասխան տուաւ
Անտարալի արտաքին գործոց նախարարին
չըջարեւրական ծանուցագրոյն, որ հե-
րապական խառն յանձնախմբին կողմանէ
Անտարալի համար որոշուած սահմանա-
գլուխին վերաբնութիւնը կը խնդրէր : Այ-
սպանիացոց արաւանները պատճառ ըլլա-
նելով :

Լորտ Սալիսպըրի իւր պատասխանին
մէջ կըսէ թէ Անգլիա՝ դաշնագրութեամբ
որոշեալ ներկայ սահմանադրութեան վերա-
բնութեան որ և է իրաւունք չուզեր ճան-
չել Սերպիոյ վրայ :

կայացնեն անցորդի աչքին : Մեծ մասը
Թրքաց սեփականութիւնը են, բայց կան
նաեւ 156 չափ Հայոց և 106 չափ Յունաց
սեփական պարտէշք : Այսպիսիսն է կամ
Ս. Գրոց Աւան Եւկատայն Տրապիզոնի գէ-
մըն է : Միւթէտարֆութիւն է քաղաքա-
կանկառավարութիւնը : Բուն արքունի պը-
ղտայէն իբր 112 ժամ վեր, լերանց մէջ
չիտած է քաղաքը, որոյ տուները, քա-
ղաքները, և այլ ամեն շինուածք անկանոն
ամփոփարտուն մը կը ներկայացնեն : Մի-
այն Հայոց Ս. Աստուածածին եկեղեցին
է որ կը փայլէ իր չքեղութեամբ, որոյ
կառուածանի համար 4000 տակի ծախսուած
է մօտ ժամանակներս, 30 ժողով չափ
եկեղեցւոյ անօթները դործածուելով,
բայց եկեղեցին տակաւին չառ արծաթ-
և տակի անօթներ ունի : Բուն քաղաքը
իբր կէս ժամ հեռու եղած կը թուի, ու-
րոյ բերդերուն աւերակները տակաւին
կանդուռն կը մնան և որ ճանաչա Կահիէսի
կը կոչուէր : Հին քաղաքին մօտ Հայոց
Սուրբ Փրկիչ հայկապ և չքեղ վանքը, որ
նորաջն է, լաւ կահաւորեալ սենեակ-
ներով, ուստաւարաց համար : Ինչպէս
Հայաստանի միւս վանքերէն նոյնպէս և
այն մեծամասնին ողորդ օգուտ մը չըս-
վեր : Իր վանքը 64-65 կտոր արտ, 230
ոչխար, 3-8 կով ևս ունենալով և չըս-
կանքէն եկած հասոյթներով հանգերծ
այսօր անկարող է ծախքերը դուրս վա-
նքը թէքքէն է, և ամեն անցորդը ան-
խաբի օրերով հոն կը կերակուրեն և կը
մեկնեն ասանց ստան մը վճարելու : Այս-
պէս առեւած են եղեր իրենց արարելն
էն այսպէս ալ կուզեն երթալ : Այժմեան
գիւղաքաղաքը տակաւ, արծաթի, կո-
պրի և այլնի հարուստ հանքեր ունե-
նալուն համար, բազմաթիւներ հոս խռիլ
պիտեր է, երբ հանքերը կը դործածուէին
Հին քաղաքի բնակիչը, թողով իրենց բը-
նակութիւնը, եկեր քիչ քիչ հաստատուէր
են այս ձորին մէջ, որ կոչուէր է Կիւ-
միւլիսանէ : Իսկ այսօր հանքերն երեսի
միայն ձգուած ըլլալով, Արեւիկայանէ իր
կարեւորութիւնը կորսնցուցած է և աւ-
ղացիք ալ օր ըստ օրէ կը գալլեն, Յոյքը
թ Բուսիս և Հայքը ի Տրապիզոն, ի Բա-
բելոն և այլն :

Աւանականութիւնը, եթէ կայ, և
և արհեստը ընդ հանրագոյն Հայոց և Յու-
նաց մեռ է, և օր օրի խնայու փոյս :
Արեւիկայանէի մօտ է Քըրք-Պալէն ա-
նուն վանքը : Ար հանք մը փնջով իւր
փրատակաց տակ շատ մը Յոյն գործա-
ւորներ թողեր է, որք ամենն ալ Պալէն
անուն ունին : Այն տեղ ամեն օր իր
Պալէն լալու պատճառաւ տուած մ'է
եղեր այժմ ժողովրդեան մէջ ըսել զհէր
քէս քէնի Պալէնի տղար, երբ մէկն
իր ցաւն սրայ : Քիւղաքաղաքին բընա-
կիչը, մեծաւ մասամբ ասորիներ են :
Թուրք տուն 400, Հայ 230 և Յոյն 200,
որք սպառնալու փոյս են : Հայոց և Յու-
նաց վարժարանները յետին ծայր խեղճ
են : Հայք ուսումը փորոք աղանդներու մի-
այն կը վերադրեն, և եթէ զգայուն փոքր
մաս մ'ալ կայ, նա ալ իր անկարողու-
թիւնը պատճառ կը բռնէ : Այսպէս ոչ այն-
որչաք որ հասկաց, ճիշդ կը թուեն կը
փափաքեն, որուն անկարողութիւնն ի-
րենց յայտնեց : Աւարժարանը պարզա-
պէս աստու մ'է, 140 աշակերտ իւր թէ
ապագայ մը կը ստորադասեն 2 ուսուցչի
իշխանութեան տակ, բայց ինչ ապագայ
Գալլոցը կարեւոր չունի, եկեղեցին ալ
չօղներ անոր : Իր ծախքերն են 8000
դահիւսան թղթաւ, զոր ծնողը կը
վճարէին : Բարձրանը ոչ ծաղկոց է, ոչ
նախակրթարան, ոչ ուսումնարան, այլ
Բարեկրօնական խառնակութիւն մը : Աւ-
ստացուի Հայերէն քերականութիւն, Ա-
ւետարանի թարգմանութիւն, թուարա-
նութիւն, աշխարհագրութիւն, Տաճիկ-
րէն և Արիւսթան և ուրիշ շատ մը ու-
թիւններ : Գովելի է Տաճիկաց Բիւշտիէ
մէջմէջը որ Ա գասարան և 1 նախա-
կրթարան ունի : Տաճիկերէն յեղուի, աշ-
խարհագրութեան և Տաճիկերէն պատմա-
թեան մէջ աշակերտը լաւ ստատիսա-
նեցին հարցմանց : Զօճա Իսմայիլ Հոգ-
որ է Գիւլիսիի ցուցած հիւրընկալու-
թիւնն ու մարդասիրութիւնը և աշակեր-
տաց ալ խոհանարութիւնը լաւ տղաւո-
րութիւն մ'ըրն վրաս : 18-20 և աւելի

տարեկան աշակերտը կը յաճախեն հոն
և կուսին իրենց լեզուէն ի գտն երի-
րաշարժութեան և բնագիտութեան տա-
րերը : Մեր աղջկանց տնտր փիճակին
վրայ ցուով, խոհանարարէն զօճ մեկ-
նեցայ Արեւիկայանէն ի Բարեկրք : Զը
մօտեամբ ըսել թէ Արեւիկայանէի բերքե-
րէն երեւելի են տունն ու խնձոր, ու
27 տեսակը կը համբեն : Այս պտուղ-
ները մեծակներով յերապաւ և Բուսա-
տան կերթան :
Բարեկրք Խաղտեաց տնտրիչին գլխա-
ւոր քաղաքն է բրտակաւ գաղափարի
մը մէջ : արեւելեան և արեւմտեան կող-
մէն ցած, իսկ հիւսիսային կողմէն բարձր
լեռներ կը շրջապատեն այս քաղաքը : մի-
այն հարաւային կողմը բաց է, ուրիշ
կանցքին ճորտի գետը՝ քաղաքի երկու
մասի բաժնելով և խառնուելով մանր վը-
տակներու հետ կերթայ թափել Սև ծով
Պաթլուսի մօտ, և կառուելին որ կը տա-
նի ի Կարին :
Ժամանակաւ բերդն տնտեսի էր,
որ կրէին ջրաբարձրութիւնը, սակայն
1839ի Ռուսական արշաւանաց ժամանակ
բերդը բոլորովին քանդուած, պարսկին
միջնադէպերը կործանուած և անհար-
դարեակ եղած են : Բերդին դրանց վը-
րայ արարելէն արձանագրութիւն և ան-
արուեստ դրամուած պատկերներ : Բեր-
դին ունի աւերակ եկեղեցի մը, որոյ
խորաններն են կանգուն Յոյն արձանա-
գրութիւնով որ անընթեան է : Կա-
յին նաեւ անեղ արձանագրութիւն զորս Եւ-
րոպայից տուր տարեր են :
Տուններն հողայտի և փողոցներն ու
դրոմէի են : Այլմայն ամառը խիստ աւաք
և ձմեռն ալ սաստիկ ցուրտ : Բնակիչը
առ հասարակ թուրք են, որք ունին 1500
տուն, Հայք 230 և գաղթական Յոյքը
20 : Բարեկրք չընդամենուած է 184 զիւ-
ղերէ, որք իրարմէ բաւական հեռի են :
գիւղերէն մէջ բազմաթիւ են Հայք,
բայց 1839ին Կարապետ եպիսկոպոսին
անխոշոր և անքաղաքական գաղթական
նութեան պատճառաւ՝ այժմ Տաճիկը թը-
ւով առաւել են քան զՀայն, և որ գէշն
է, ամենամոլեւաւորներն են : Այժմ հա-
զիւ 16 զիւղ կայ Հայ և ուր Տաճիկներ
ալ խառն են : Թէ քաղաքին և թէ գիւ-
ղերէն մէջ ժողովրդեան Տաճիկաց երե-
ւելն կրած նեղութիւնը անխաղաղութիւն
են, և այս հարտաշարժութիւնը ժողո-
վարդը բոլորովին առաւել ըրեր են : Բա-
րեկարգութեան Բօմիսի յանդուս գալը ըը-
նաւ աղեղնութիւն մը չէ ըրած : Բա-
ղաքական կառավարութիւնն է Միւթէ-
տարֆութիւն, Վիւլայիթ Կարին : Հայք
ունին իրենց ստաճնորդ Գրիգորի եպիս-
կոպոս, որ թող մէկն է, ժողովուրդն
իրմէ կը գանդատի, ինչք ալ ժողովրդէն,
դպրոց մը Թաճիկի օրով շինուած բարձ-
րահայեցող և կանոնաւոր թիւ աշակեր-
տաց 170, աշակերտութեան 10 : տարե-
կան ծախք 2000 դր, որ կ'աւանդներէն
կը վճարուի : հասոյթ՝ եկամտից և եկե-
ղեցեաց 10000 դր, կալուած 30 կտոր
խանութ, տուն, և այլն : Զարի չկայ Եւ-
սել թէ ժողովրդեան և առաջնորդին ան-
հոգութեան պատճառաւ Մերոպեան վար-
ժարանն ո'րքան խեղճ փիճակի մէջ ին-
կած է :
Թիւ եկեղեցեաց 3, որք փոքր և մը-
թիւ են : Երեւելի է Տաճիկաց Ռուս ճամփին,
որ երբեմն եկեղեցի էր, և Պէղիթի
կոչուած չուկայն, որ ակտու է դարձած :
Հայոց գերեզմանատան մէջ կան թիւ,
ՊՁԸ և ՊՁԹ թուականներով չերեմներ,
որք 1500 տարեկան Հայկական բնակու-
թիւն մը կը հաստատեն այս քաղաքի
մէջ : Բարեկրք երկիրը գաղտնի և
բերրի է : բերքն է գլխաւորապէս ցորեն,
գարի, հին տունն հոս հիւսուած գոր-
գերը երեւելի են : Բարեկրք ունի նաեւ
Ս Քրիստոսի անուն վանք մը, որ թէք-
քէ մ'է : Ունի թէպէտ 40ի չափ արտ
30 ոչխար և 10 եղն, բայց իր արդիւն
մէջ մէկ փող չկայ : Այս կողմի մարդիկ
ալ ճիշդ կրթութեան ոչ ոք անկած են :
Աւանականութիւնը Հայոց և Տաճիկաց
ձեռքն է : սորուստաւոր Հայ են, ու-
րոյ նիւթական փիճակը բաւական լաւ :
Արեւային բարեկարգ դպրոց մ'ունենալ :
Մ. Յ. Խալիւս

Իւսի. Մէլայից 11 յուն. 79
... Խալիւս 38 ր.
Բարեկրքն է ի սէր արդարու-
թեան Զեր ազատութեան թերթին մէջ
անկիւն մը շնորհել հետեւեալ երկու-
րին :
Մարաքաշաքի այս շարժուման
լրագրաց մէկ քանիւն մէջ թաղիս
Գեր. քարտիչ Տ. Մ. Ճերմակեան հօր
արտայն նկատմամբ դրուած անլուր
անարդանայ թաղեցիկ շրջալու հան-
գաւթէն, լրջամիտ խռմը մը այն ի-
րողութեանց իրաւ կամուտ ըլլալն
ստուգելու համար, խել մը ստորա-
գրութեան երեկեան օրը հանրա-
գիր մը մատոյց ստորագրելոցս միջո-
ցաւ առ Պատ. Խորհուրդն Մէլայի
թաղի :
Բայց քանի միւթարութիւն եւ
ղաւ մեր արամամ սրտին երբ տե-
սանք թէ Պատ. Խորհուրդն իսկ գը-
ղուածելով այն տարածաշրջութեանց
դէմ՝ բոլորովին սուտ կը հրատարա-
կէր զայն և արդէն հրատարակեալ
խել մը մատի բարձրանքները
թշուառայ անխորհուրդ մեքենայու-
թեանց արդիւնք ըլլալը յայտարա-
րելով կ'ուզէր հրապարակել զայնս
յուզուր թիւն գաղթական մտայ :
Ուստի և մեք թաղ. խորհուրդ
առաւած ողի պատասխանն ի նկատի
առնելով, կը փութամը ծանուցանել
Արդ. հասարակութեան թէ Մէլա-
միէ թաղի քարտիչ Գեր. Ճերմակե-
ան հօր պատիւն արատաւորող զը-
բայցներն իսկապէս անդոյ, անտեղի
և նախանշախօս ու նենգաւոր շրջ-
թանց ընդ փայտարանութիւններն են,
որոց կը ինքզինքն որ լրագրիք ունին
չգնեն և բնաւ կարեւոր թիւն չըն-
ծայեն :
Ի գիմաց ստորագրելոց
Պատգամաւորք
Ա. Գաւաթ Մ. Զաւաթ Մ. Պէլայից
Մեղ կը թուի թէ հրապարակեալ եւ
լաւ գաղթական իրողութիւն մը
այսպիսի անապաշտական գրութեամբ
մը չիւնար հերքուիլ : այլ պէտք է
որ ձեռնհաս իշխանութեան կողմէ
օրինաւ որ քննութեամբ առաւել եւ-
լով, եթէ ինչպէս որ կը սիրեմք
հաւատալ՝ անխորհրդաւորութիւն
մ'է, պաշտօնապէս հաստատուի և
դրապարհներն երեւան հանուելով
իրենց արժանի պատիժը կրնն :
Ի ՍԳԱԼԻ ՄԱՀ
ՅՈՎ. ԱՆՆԵՆԻ ԵՖ. ԳԱՐԻԲԵԼԵԱՆԻ
Վաղի և Երեւել Բարեկրք ինչ
Գարեկրք և Բարեկրք արքունի պա-
տնատան Զինուորական դրոմոյ.
Մահն իւր անողորմ մահաւորով
հանց, թօթակից Հայ դպրութեան
բուրաստանին քաղաքագոյն ծաղկանց
մին . . .
Այս գեղեցիկ տունկին տներեն
կանխած էին դարնան մէջ վաղաճաւ
խորշակէ մը խամիլ, դեռ աշուն չը
տեսած . . .
Զովհանէն է Գարեկրքեան
իմ վառատակիցս, իմ վառակիցս, իմ
սրտակիցս հուսկ ուրեմն իւր անսեհ
կենաց միջօրէին մէջ սրացաւ յեղեմ
ուսեղէն կենաց հրաժեշտ տալով
այս արտաւանդ հոգեմէ, ուր սեւ
ճակատագրին լեղի բաժակին մինչեւ
վերջին կաթիլը քամեց, սիրոյ գործով
և սպոյ ճանջեան յիշատակ մը թող-
լով իւր լուսահեղ հետքերուն վրայ
յիշատակ մը՝ որ առաւել սուր է և
մեծ քան դարձան մարմնաւոր և կո-
թող ոսկեկուռ, զի ժամանակին սը-
բընթաց անխել ուր ուրեմն կը բե-
կանէ և կը ջնջէ զնիւթ, մինչդեռ սա
յերբին տալ անխելուս կապը իւր

հարապատաց սրտին մէջ, և անդ յէ-
կինս անմահութեան օշիւանին մէջ,
յորում ամենայն ինչ յաւիտեակա-
նութիւն է և լոյս :
Այդ բարեկրքն անձը, որ իւր
կրօնի մտաց կը միացնէր մեծութիւն
հոգւոյ և վսեմութեան գրադանայ,
մարդկային սրտի մէջ երկնային ոգի
կը կրէր, որոյ պայծառ շառաւիղներ
կը ցօղային իւր դիմաց վրայ : Այս
մեծ անձը՝ առ որ մասնաւոր համակե-
րանք և յարգանք կը տաւէի, եղա-
կան հանդիսացած էր իւր քաղաքի բա-
րուք, լուսամիտ և ազատարոյր գա-
վարներով, մասնաւոր ճշմարիտ և
անկեղծ ազգասիրութեամբ, որով իւր
հոգին և սիրտը միանգամայն կը տո-
չրէին :
Այս ուղղամիտ և ոյժախոհ անձը
սիրամարդի երկնաւոր փեսայն
ներ չէր կրէր, այլ իւր համեստ ջը-
ջանին մէջ ի թաղուստ կը գործէր
ի վերածնութիւն իւր տալարաղ
հայրենեաց, զոր ոգւով չափ կը սի-
րէր և կը պաշտէր : Ազգային մամուլ
մէջ այլ և այլ կարեւորագոյն խնդրոց
վրայ բազմաթիւ հանապիղ զրուած-
ներ ունի, որոց մեծ մասը իւր ա-
նունը չեն կրէր, նաեւ այլ գրական
արդիւնքներ, որ ջերմ ընդունելու-
թիւն դաւած են ժողովրդէն, և 1867
թուոյն Ժիլ-Պլանի թարգմանութեան
և հրատարակութեան մեծապէս նը-
պատած է իւր աշխատութեամբ :
Իւր տղայ տիւղ Մահակեան վար-
ժարանի ամուսն մին՝ Միգլիայէն,
Թուրքերէն և իւր մայրենի լեզուին
և այլ կարեւոր ուսմանց մէջ ունեցած
հմտութեամբ իրրեւ ազգային պաշ-
տօնեայ՝ անձնուրայ զահողութեամբ
ծառայած է ազգին և իրրեւ տէրու-
թեան պաշտօնատար՝ կայսերական
կառավարութեան :
Ուստի իւր կորուստն արդարեւ
ողբալի է և մեծ վիշ մը կը թողու-
րատարի, զոր մի միայն իւր կենդա-
նի գործերը կարող են ընուիլ :
Ի՞նչ պիտ' ազնիւ, որ իմ մանկա-
կան գողցալ քայլերէն ետեւաւ
նորդեցիկ իրրեւ բալ եկամ' Երեւոյ,
վերջին անգամ միացուր այս ունեղ-
նութեան ուրիշանին աւերաց մէջ թաղ-
ած վշտահար սիրտս քու անմահ
հոգւոյդ հետ, և տար հանգ չեցո՛ւր
գերեզմանիդ խորը քո խաղաղ ա-
ծիւններուդ քով . . .
Ի՞նչ ստուերդ անմահութեան, եւ
թէ վարացի վերջին պարտքս և պա-
տիւններս մատուցանել քո դաւաղող,
դէ՞մ ընդունէ՞ լարեկամիդ աչքերն
հոսած աղի արտաւանդ կաթիլները,
որոց ցօղէն վարդեր և ծաղիկներ ու-
սի ծիլն և սիւնին գերեզմանիդ : Եւ
դերքը, մշտապէս պսակ մը հիւ-
սելու գալիսաւոր ճակատիդ . . .
6 յունիս 1879 թ. Զաւաթ
Իսկիւտար
Ի. Ա. Ն.
Չաթմալ վէ Զօրլու վէ ճիւղարն
տա պուլունան ասաքիւրի Շահանէ
իշուն չուրթը մուգարէրէրսիլլէ միւ-
պայեա օլունաճաղը էվլէճէ իշուն օ-
լունան լուհումուն իճրա օլունան միւ-
նաքասարնուտ սէհէր դըլէսի ալ-
թը դրուչ երկիրմի սէքիդ բարայա
թէնիլ իլմիշ վէ հաղիբանը բուսի-
նին օն պիւրնիս բաղար իրթէսի կիւ-
նիւ թէքրոր պիլ միւնաքասա գա-
րարը գաթիսիլլէ վերլմէսի մուգար-
րէր պուլունալ օլմալլա, իթարնա
թալիլ օլմալլալն եւլմի մէջքիւրտէ
Տարի Երեւոյի տաքիլիէ կէմէլէրի
10 հաղիբան 1879
Պապը Մերասքէրի

